

Tajemnice z głębi krateru — wystawa w Muzeum Złota w Złotoryi grudzień 2006 – kwiecień 2007

Zorganizowanie w Muzeum Złota w Złotoryi wystawy poświęconej procesom magmowym, ze szczególnym uwzględnieniem zjawisk wulkanicznych, było swoistą regionalną koniecznością. Złotoryja — stolica Pogórza Kaczawskiego i Gór Kaczawskich — powinna bowiem przybliżyć zarówno mieszkańcom regionu, jak i coraz liczniej goszczącym turystom temat wulkanizmu wpisanego w historię geologiczną ziemi kaczawskiej. Już od zarania dziejów aż po niemal współczesność były tutaj wulkany z całym bogactwem form wulkanicznych i typów erupcji oraz zjawisk powulkanicznych. Świadczą o tym skały i minerały obecne w kolejnych formacjach geologicznych rozpoznanych w Górach Kaczawskich, na Pogórzu Kaczawskim i przylegającej do nich Nizinie Śląskiej.

Dzięki współpracy z Muzeum Geologicznym Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie 1.12.2006 r. została otwarta wystawa pt. *Tajemnice z głębi krateru*, której autorką jest mgr Katarzyna Skurczyńska-Garwolińska z Muzeum Geologicznego PIG w Warszawie. Zasadniczą część eksponatów — minerałów i skał oraz materiałów graficznych — pochodzi ze zbiorów muzeum PIG. Ponadto ekspozycję uzupełniają okazy z Muzeum Geologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, Towarzystwa Miłośników Ziemi Złotoryjskiej oraz z kolekcji prywatnych — Joanny Kielar z Legnicy, Kazimierza Kozakiewicza z Wałbrzycha, Krzysztofa Maciejaka ze Złotoryi i Antoniego Stryjewskiego z Wrocławia. Jej treść wzbogaciły i dodały wiele urody fotografie Jana Brysia i Grażyny Staronki ze Złotoryi oraz Antoniego Stryjewskiego.

Wystawa składa się z dwóch wzajemnie się uzupełniających części. Pierwsza to część teoretyczna, wprowadzająca w problematykę zjawisk i procesów określanych pojęciem magmatyzmu, z rozwinięciem tematu wulkanizmu. Drugą częścią jest prezentacja produktów wulkanizmu, czyli okazów skał i minerałów, których geneza jest związana z szeroko pojętym wulkanizmem, oraz fotografii najsłynniejszych czynnych wulkanów świata, gejzerów i wyziewów wulkanicznych.

Wystawę rozpoczyna plansza z tekstem, który wyjaśnia, czym jest stop magmowy i w jaki sposób magmatyzm wpływa na budowę skorupy ziemskiej od momentu upłynięcia się magmy, przez jej wędrówkę, do zesłania się w skały magmowe zaliczane do różnych kategorii. W gablotach poświęconych tej tematyce możemy oglądać fragmenty skał magmowych i minerały dokumentujące kolejne etapy rozwoju magmatyzmu, m.in. różnorodne skały głębinowe, żyłowe i wulkaniczne oraz minerały, np. cynober, leucyt, wezuwian, molibdenit, kwarc, hematyt i kalcyt.

Kolejna część wystawy jest poświęcona zewnętrznym przejawom magmatyzmu i prezentowana pod wspólnym hasłem wulkanizmu. Zwiedzający mogą się dowiedzieć wielu ważnych rzeczy o: erupcjach wulkanicznych i ich typach, rozmieszczeniu wulkanów na kuli ziemskiej, budowie wulkanu i jego różnorodnych formach oraz lawach i materiałach piroklastycznych. Tym treściom, przedstawionym na planszach, wykresach, mapach i fotografiach, towarzyszą okazy zastygłych law, obsydianów i pumeków, bomb wulkanicznych i scorii zebranych w wielu zakątkach świata, np. na Islandii, Wyspach Kanaryjskich,

w Japonii, Polsce, Stanach Zjednoczonych, we Włoszech, a nawet z dna Pacyfiku w okolicach Wyspy Wielkanocnej.

Temat wulkanizmu zamykają informacje dotyczące zjawisk powulkanicznych, zilustrowane fotografiami gejzerów i ekshalacji wulkanicznych. W podsumowaniu tej części zostało przedstawione zarówno niszczące, jak i budujące działanie procesów wulkanicznych na otaczający świat, m.in. ich wpływ na klimat, rozwój hydrosfery i życie w wodach mórz i oceanów, udział w kształtowaniu powierzchni lądów oraz zamieszkujących je roślin i zwierząt — jednym słowem, oddziaływania na świat całościowo pojętej przyrody, w tym również na człowieka.

Oddzielną część prezentacji poświęcono kenozoicznemu wulkanizmowi takich regionów, jak Dolny Śląsk, okolice Krakowa i Pieniny. Porfiry i melafiry wypełnione agatami i szcztokami różnorodnych odmian kwarcu, bazaltu z tzw. bombami oliwinowymi i mineralizacją węglanowo-zeolitową pustek pogazowych oraz tufy porfirowe wypełniają gabloty i dokumentują wulkaniczne dzieje tych ziem. Fotografie wygasłych wulkanów: Wilczej Góry, Ostrzycy i Grodzca oraz kolekcja surowców skalnych, eksploatowanych głównie na potrzeby drogownictwa i budownictwa, zamykają wystawę o „tajemnicach” z głębi krateru.

Wystawa została przygotowana z myślą o młodzieży szkolnej, która późną jesienią i zimą często odwiedza Muzeum Złota, a także mieszkańców tego regionu, którzy w większości nie są świadomi przeszłości geologicznej swojej małej ojczyzny. Ekspozycja ma niewątpliwie walory edukacyjne, jest również zwiastunem większego przedsięwzięcia, jakim jest skompletowanie skał, minerałów oraz książek — publikacji naukowych i popularyzatorskich — a także fotografii, które przybliżą dzieje geologiczne regionu kaczawskiego.

Otwarcie wystawy uświetnił wykład dr. Marka Awdankiewicza z Instytutu Nauk Geologicznych Uniwersytetu Wrocławskiego pt. *Wulkanizm na planetach Układu Słonecznego*. Autor dowodził, że w przeszłości wulkanizm był ważną siłą kształtującą oblicza planet, a w przypadku niektórych obiektów planetarnych (np. księżyc Jowisza Io) jest i dziś. Badania tego zjawiska są pomocne w szukaniu odpowiedzi na pytania o drogi ewolucji planet, w tym naszej Ziemi, i wyjaśnianiu różnic w ich rozwoju.

Licznie zgromadzeni goście — w przeważającej części nauczyciele geografii i przyrody, przewodnicy, geolodzy, kolekcjonerzy skał i minerałów, młodzież ze szkolnych kół krajoznawczych — dowiedli, że problematyka magmatyzmu Pogórza Kaczawskiego i Gór Kaczawskich jest im bliska i powinna mieć stałe miejsce w muzeum, w postaci zbiorów oraz stosownej ekspozycji.

Wystawa nie odbyłaby się bez wsparcia finansowego władz Złotoryi oraz życzliwości kierownictwa Muzeum Geologicznego PIG i Muzeum Geologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, a także pomocy miłośników skał, minerałów oraz pasjonatów fotografii ziemi dolnośląskiej. Wszystkim serdecznie dziękuję.

Joanna Kielar